

בס"ד, חשוון תשפ"א

דבר תורה לפרשת נח – הרב פרופ' יצחק קראוס

בין היחיד והיחד

פרשת נח פותחת בפסוקים קשים:

וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס: וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל
בְּשָׂר אֶת דְּרָכָו עַל הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קַח לְךָ כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי מִלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי
מִשְׁחִיתֶם אֶת הָאָרֶץ (בראשית, ו, יא-ג).

בפרשה אנו חווים מעבר דרמטי משירת הבריאה, בפרשת בראשית, שם חוזר הביטוי "טוב מאוד", לבין "רבה רעת האדם בארץ" – עד לגזר הדין הקשה "הנני משחיתם". ניתן דעתנו למעבר חד וטראגי זה, ומשמעותו לימינו.

בפסוקים המתארים את הנבראים ביום השישי לבריאת העולם אנו מוצאים את ייחודו של האדם בשונה משאר בעלי החיים. בבריאת בע"ח הביטוי "למינה" ו"למינהו" מופיע חמש פעמים, ואילו בריאת האדם מצויינת בלשון יחיד (אין כאן מקום לדיון ב"ברא אותם" שאינו סותר לבריאת האדם כיחיד).

בעקבות פסוקים אלו המשנה במסכת סנהדרין (לז, ע"ב) קובעת קביעה מהותית: "לפיכך נברא אדם יחיד". המשנה מפרטת ארבע מסקנות הנובעות מקביעה זו:

א. ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא.

ב. ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך

ג. ושלא יהו המינים אומרים הרבה רשויות בשמים.

ד. ולהגיד גדולתו של הקדוש ברוך הוא שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד כולן דומין זה לזה ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם.

אתייחס לסעיף הרביעי, דברי השבח לקב"ה המדגישים את ייחודו של האדם לעומת בע"ח. החי נברא למינו, כלומר כקולקטיב. האדם לעומת זאת נברא כיחיד – ובזה ייחודו. קלסתר פניו של אדם שונה מרעהו, ולא בכדי - פנים נקראו בשם זה כי פניו של אדם מבטאים את פנימיותו המיוחדת רק לו. שורש החטא נובע מאיבוד ה"אני" ושקיעה בהמוניות.

בסיום פרשת הבריאה החגיגית מתארת התורה בקצרה את התדרדרות הבריאה, והנימוק לכך הוא: "ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה... וירא ה' כי רבה רעת האדם וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום" (בראשית, ו, א-ה). מבאר רבי נתן (תלמידו של רבי נחמן מברסלב, בספר ליקוטי הלכות,

ה' ריבית, ה) "כי כל מה שֶנֶמְשָׁךְ רַבּוּי יוֹתֵר וְנִתְרַחֲקוּ יוֹתֵר מֵאֶחָד, נִתְאַחַז הַשֶּׁקֶר יוֹתֵר שֶׁהוּא הָרַע וְהִטְמָאָה שֶׁכָּל הַקְּלָקוּלִים וְהַפְּגָמִים עַל יְדוֹ, כִּי עֵקֶר הַתְּגַבְרוֹת הַשֶּׁקֶר עַל - יְדֵי הַרְבּוּי". החוטא מתחבא מאחורי פרגוד ההמוניות והוא מסיר מעצמו אחריות לבניין העולם. לכן מדגישה המשנה שאדם יראה את עצמו כיחיד – כאחראיות אישית לבניין העולם. כמובן, יש חשיבות גדולה לפן הגלובלי כלומר הקולקטיב האנושי המחוייב כולו לתיקון עולם, ואכמ"ל.

הרמב"ם בפרקי ההשגחה בספר מורה הנבוכים מבחין בין ההשגחה המינית על בע"ח לבין ההשגחה האישית על בני האדם. הרב י"ד סולוביצ'יק מסביר את תפיסת הרמב"ם המדגישה את ייחוד של האדם והוא מבחין בין איש המין, הנעדר פן ייחודי לבין איש האלקים:

איש המין או איש האלוקים – זוהי האלטרנטיבה, שמסר הקב"ה לאדם. זכה, הוא איש האלוקים בכל תפארת הוויתו האינדיבידואלית המתדבקת באין סופיות מוחלטת וב"שפע האלוקים" הנאדר הרי הוא איש המין דמות עכורה ומטושטשת של הישות הכללית... אין –בקודש; לא זכה לו שיעור קומה משלו, אין לו דמות דיוקן מקורית ופרצוף אישי אינדיבידואלי, לא יצר ולא חידש ולא פעל כלום... משועבד הוא לדעת אחרים ולהשקפתם...

ברם ישנו אדם... יש בחייו מפעולת היצירה והחידוש, ההכרה וההבנה. הוא חי לא משום שנולד, אלא בשם החיים עצמם והעולם הבא אחריהם. מכיר הוא את תועדתו ואת חובתו ותפקידו... הוא יודע, כי שתי דרכים לפניו, ובאיזו מהן שיבחר, יוליכוהו. אין הוא פסיבי אלא פעיל... הווייתו שוטפת כנחל עדנים אל מרחקים מלאי פלאים וקסמים. הוא נע ולא נח, הולך ולא עומד, עולה ולא יורד. הרי הוא מתגעגע וכמה אל א-ל חי זה הוא איש האלוקים (איש ההלכה, עמ' 103-105).

אנו עומדים בראשיתה של שנת לימודים מאתגרת הן ככלל והן כפרט. בשנים אלו שכל יחיד מעצב את דמותו לקראת שליחותו בעולם הן בפן המקצועי והן בפן הרוחני יש לאמץ את המחוייבות שהטילו עלינו חז"ל לראות את עצמנו כיחידים הפועלים למען הכלל.

בתקופה זו העולם כולו מהווה כפר גלובלי אחד שסימן לו מטרה אחת: מציאת מזור לווירוס הקורונה. שאלת היחיד והיחד היא מהותית בשנה זו, והאופי האינדיבידואליסטי ששלט בשנים האחרונות – מגלה "הרהורי תשובה".

בתי המדרש שלנו במכון התברכו ב"ה בסטודנטיות וסטודנטים רבים, ברם אמונים אנו על דברי חז"ל הרואים ערך בכל יחיד. אומר בשמי ובשם צוות המדרשה ובית המדרש כולו: דלתותינו – הפיזיות (לכתיאפשר בע"ה) והוירטואליות פתוחות לכל אחת ואחד מכם בכל נושא. בתי המדרש שלנו אינם רק מקום לימודים אלא בית חם עבורכם בקמפוס.

בדברי הדגשתי את הפן של היחיד, כמובן יש ערך גדול לכלל, ארמוז לכך דרך שירו של אהוד בנאי
"ניצוץ האהבה":
כל אחד חי בעולם אחר,
כל כך גדול השוני;
את מה שאני מרגיש בפנים -
איש לא מרגיש כמוני.
את מה שאתה חושב עמוק -
אני חושב שטוח,
מה שאתה רואה סגור -
אני רואה פתוח,
את מה שאני רואה לבן -
אתה רואה שחור,
כשירדת עלי החשיכה -
עליך זורח אור.
מה שבשילך חלום -
לי זו האימה,
מה שבשילי שלום -
לך זו מלחמה.
אל המקום אליו אני הולך -
הן גם אתה תגיע,
כל הדרכים הרי עולות
אל אותו הרקיע.
אל המקום אליו אתה הולך -
כן, גם אני אגיע,
אך בלי ניצוץ האהבה -
שום דבר לא יתניע!

שנת לימודים בריאה, פוריה ומוצלחת
יצחק קראוס, בשם צוות המכון הגבוה לתורה

